

Kolláth György

Rétegsport

A jog gyakran a hétköznapiok tükörképe: a vita ellenségeskedő, a döntés ideologikus és pitiáner, az európai megoldás esélytelen. Szarvashibákkal írjuk ki magunkat Európából. Íme!

A globális felmelegedés klíma-változása a Golf-áramlat tönkretételével járhat. Extrém bírósági döntés nyomán ez a hatás előbb érte el a Duna-kanyart, mint a brit partokat. Egy jogerős ítélet szerint kizárt a kisajátítás akkor, ha egy falusi önkormányzat úgy szeretne boldogulni, hogy községrendezés jogcímén több célt szolgáló fejlesztésbe kezd. Például, ha a terve – ír befektetők milliárdos tőke-invesztíciójával - világszínvonalú golf-centrumot is magában foglalna. Tilos. Nem számít, hogy a projekt - a pénzügyi lehetőségek, a várható uniós források függvényében, időben szakaszolva – az idegenforgalmat, a természet-, a környezet- és az árvízvédelmet, vagy a kistérség jövőjét is szolgálná. Az sem, hogy az illegális külterületi szeméttelp helyén utca, park, szálló, házsor létesülhetne, vagy hogy a községnek más esélye úgysem volna munkahelyet teremteni, népességét megtartani, anyagi helyzetét javítani. Így akar hazánk - nem csak közpénzekre számítva - fociebét, olimpiát, másféle világeseményt a magántőke bevonásával rendezni? Pár „ellenálló” romba dönthet mindent. Mi tőke nélküli kapitalizmusról álmodunk. Nálunk a köz - nyereségre is törekvő - szolgálata, a kölcsönös előnyök kísérlete bírósági akadályba ütközhet. Szép új világ ez a régi. Az előtt veszítünk, hogy belefognánk bármibe.

A bírói tanács megítélése szerint egy rétegsport - mármint a golf kínálatának megjelenése - a festői Duna mentén nem közérdek. Szerinte az, hogy egy piacgazdaság jogállami rendszerében a magánbefektető és az önkormányzat összefog: közigazgatási jogsértés, ha ez ellen a földtulajdonosok kb. 10 %-a tiltakozik. A múlt század közepének szellemisége, ortodox jogi felfogása árad egy XXI. századi verdiktből. Így vágunk bele az ezermilliárdos EU fejlesztési források elköltésébe, beruházásai előkészítésébe. Vagy a (központi, illetve helyi) állam ruház be, vagy senki. Egy-két tiltakozó lenyomja a többi polgár józan belátását és felülírja mindenki busás kártalanítását. Abszurdisztán - Hunniában, 2007.

A 70-es évek közepén azért szerkesztettünk új, forgalmi értékre alapozott kisajátítási jogszabályt, hogy ne büntető jellegű egységár-rendszer szerint kapjon ellentételezést az, akinek házat, telkét, földjét az állam közcélú beruházás érdekében hatósági erővel elveszi. Akkor a hangsúly az egyenértékűségen volt. A korabeli „szocialista” érdek-mérlegelés kizárt bátrabb előre lépést. Az ún. szocialista érdekharmónia abból állt, hogy az egyéni érdeket már a csoportérdek is felülírta, utóbbit pedig az osztályadalmi érdek hajazta: ezek lépcsői mentén szinte bárki bármilyen ingatlanát közérdekből ki lehet(ett) sajátítani. Családok sorsa ment tönkre így, még ha új lakást és több-kevesebb pénzt kaptak is. Ezt elviselhetőbbé tenni csak részben volt mód.

30 évvel ezelőtt odáig mert a jog elmenni, hogy egy konkrét kisajátításnál három tényezőt kötelezővé tett vizsgálni: van-e rá a jogszabályban nevesített közérdekű cél, azaz jogcím, ami csakis állami és tanácsi szerv jogaként jöhetett szóba, továbbá a közérdekű célt az adott ingatlanon kell-e megvalósítani, valamint rendben vannak-e az egyéb, zömmel eljárási előfeltételek. 1989-ben egy mondatból álló alkotmányos elvi szabályt kapott a kisajátítás, de az iménti mérlegelni valók csak annyiban változtak, hogy a tanács helyébe önkormányzat lépett.

A közérdekűség mérlegelésének valós, modern, piacgazdasági és jogállami igényét az Alkotmánybíróság (AB) felismerte, előremutató határozatában meggyőzően ki is fejtette. Így pl: a gazdasági folyamatok – a privatizációk, a közszolgáltatások terén a piaci viszonyok kialakulása, a korábban kizárólagos állami tevékenységnek minősülő gazdasági tevékenységek liberalizációja – eredményeként a... közérdekű célok jelentős részét ma már nem állami szervek, hanem magánszemélyek, gazdálkodó szervek valósítják meg. Ez megváltoztatta a közérdekűség tartalmát. Amikor a közérdekű célokat magánszemélyek,

gazdálkodó szervek valósítják meg, a tulajdonelvonás.... társadalmi rendeltetését tekintve szolgálja a „köz” javát, a közérdeket. Megváltozott az a közigazgatási jogi környezet, amelyben a kisajátítás intézménye működik. Az AB immár a közérdeken a „köz” javát szolgáló tevékenységeket érti, továbbá a közérdekűség tartalmaként a „közhatalmosság” vagy „közszolgálatosság” kitétele hangsúlyozza.

Perekben néha mégis régimódi (kriptokommunista?) érdekmérlegelés indítványa kap főszerepet, gyakran azzal a mögöttes szándékkal, hogy az egekig lehessen felszórni az árakat. Elsikkad viszont az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény 27. § (2) bekezdése, mely szerint az Alkotmánybíróság határozata mindenkire nézve kötelező.

Melyik szó nem világos?

A szerző alkotmányjogász, ügyvéd